ATASKAITA

Turinys

Įžanginės kalbos 3

Gerosios užsienio patirties analizė: naujas požiūris į psichikos sveikatą ir gerovę Jungtinėje Karalystėje 8

Socialinio verslo poveikis – kodėl ir kaip jį matuoti? Danijos ir „Reach for Change“ patirtis 11

Socialinis verslumas ir socialinės inovacijos viešųjų paslaugų srityje Europos Sąjungoje 13

Darnus vystymasis – mada ar būtinybė? 16

Socialinio verslo miestai: išteklių derinimas ir ekosistemų kūrimas 18

Grupės diskusija. Viešųjų paslaugų perdavimas Lietuvoje. Kokia strategija? Vyriausybinio ir nevyriausybinio sektoriaus lūkesčiai 21

Diskusijų grupės 24

Jungtinės Karalystės poveikio vertinimo patirtis ir kaip ją galima pritaikyti Lietuvoje? 24

Kaip perduoti viešąsias paslaugas? SSGG (stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių) analizė 27

Socialinio poveikio matavimas – socialinių tikslų siekiančių organizacijų raktas į partnerystę su verslu ir valstybe 31

Socialinis verslas kaip horizontali priemonė – kaip ją įgalinti, siekiant sumažinti socialinę atskirtį? 33

Įžanginės kalbos

Bronius Markauskas, LR Žemės Ūkio ministerija

Šiais metais Lietuva švenčia nepriklausomybės šimtmetį. Šiuo metu socialinio verslo sektoriui reikia ypatingo dėmesio, investicijų ir darbo. Žemės ūkio ministerija džiaugiasi turėdama priemonių ir lėšų, kurias gali investuoti į šią sritį ir teikti pirmenybę socialiniam verslui. Tačiau tai nėra lengva – Lietuvoje vis dar ne visai suprantama, kas yra socialinis verslas. Todėl labai džiaugiuosi, kad turime tokią komandą – ekspertus, puikiai išmanančius šią sritį ir gebančius paaiškinti apie socialinį verslą visiems besidomintiems.

Mūsų institucijai – Nacionalinei mokėjimo agentūrai – tenka sunki užduotis nustatyti, kurie iš besikreipiančių dėl finansavimo projektų yra tikri socialiniai verslai, mat paraiškų teikėjai yra gudrūs. Kai kada vertintojams tenka net įtikinėti juos pačius, kad jų idėja iš tiesų neturi nieko bendra su socialiniu verslu.

Turiu ilgametę LEADER programos (finansavimo programa) darbo kaimo bendruomenėse patirtį, esu dalyvavęs ilgose diskusijose apie esamas problemas. Jei viskas, kas čia aptariama ir siūloma, šiandien būtų įgyvendinta ir jei socialinės paslaugos būtų kaimo bendruomenių rankose, įvyktų didelis teigiamas pokytis.

Kaimo bendruomenės turi stiprius vadovus ir yra vertos didesnio dėmesio bei pripažinimo. Jei jos gautų galimybę teikti socialines paslaugas, jų vaidmuo vietos ekonomikoje sustiprėtų.

Jau turime gerą pavyzdį: perdavus savivaldybėms įpareigojimą skirstyti socialines pašalpas, procesas tapo aiškesnis ir sąžiningesnis, buvo sutaupytos didžiulės lėšos.

Taip pat labai svarbi užsienio ekspertų patirtis – užuot išradinėję dviratį turėtume perimti ir pritaikyti užsienio praktiką.

Kaimo vietovių problemos prasidėjo jau seniai: daug senų vienišų žmonių, didžiulis emigracijos mastas – daugiausia išvažiuoja jauni ir perspektyvūs gyventojai.

Pagyvenę žmonės neturi verslumo įgūdžių, ir politikai turėtų motyvuoti ir skatinti juos, užuot, kaip kartais pastebiu, kurstę nesantaiką.

Palaikau ketinimą perduoti socialinių paslaugų teikimą vietos bendruomenėms. Žemės ūkio ministerija nekantriai laukia, kada Lietuvoje bus priimtas Socialinio verslo įstatymas. Viliamės, kad socialinio verslo aplinka vis labiau gerės. Dėkoju ir linkiu sėkmės šiandienos konferencijoje!

Lineta Jakimavičienė, LR Ūkio ministerija

Pirmiausia turiu pripažinti, kad mums, Ūkio ministerijos specialistams, socialinio verslo sąvoka vis dar nėra visiškai aiški. Nes net ir tie, kurie užsiima socialiniu verslu, apibūdina jį skirtingai.

Kalbant apie socialinių paslaugų teikimą, prieš pat Forumą radome vieną labai gerą socialinių partnerių teikiamų socialinių paslaugų pavyzdį – tai mokinių neformaliojo švietimo „krepšelis“. Vaikas pasirenka neformaliojo ugdymo veiklą ir valstybė sumoka už jo ar jos neformalųjį švietimą – valstybė perka šią paslaugą iš privačių paslaugų teikėjų. Tai reiškia, kad mes jau turime sėkmingą pavyzdį, rodantį, jog toks modelis veikia.

Penktą kartą susirenkame čia į Socialinio verslo forumą, bet regis, kad ateityje dar laukia ne vieneri metai diskusijų. Dėkoju Britų tarybai ir nevyriausybinėms organizacijoms, kurios nepailsdamos sprendžia šias temas ir kasmet vis susirenka jų aptarti.

Po truputį, net ne visai suprasdami, kas yra socialinis verslas, pastebime, kad šio sektoriaus finansavimas auga ir matome aiškesnį jo teisinį reglamentavimą.

Šiandien išgirsime daug puikių užsienio pranešėjų pavyzdžių, mums tereikia žiūrėti, klausytis ir pasisemti šios patirties bei stengtis ja pasinaudoti, kad padėtis mūsų šalyje gerėtų.

Norėčiau, kad po šio susitikimo iš naujo apmąstytumėte socialinio verslo galimybes. Šiais metais organizacija „Versli Lietuva“ yra įpareigota sukurti modelį, pagal kurį reikėtų perduoti socialines paslaugas socialiniams partneriams. Labai tikiuosi, kad šis modelis bus sėkmingas ir kitąmet Forume galėsime plačiau aptarti, kaip pagal jį dirbti.

Visiems linkiu produktyvios dienos, kad išsineštumėte bent vieną naudingą mintį ar idėją, kurią galėsite panaudoti kasdieniame savo darbe.

Artūras Vasiliauskas, Britų taryba Lietuvoje

Tai penktasis Socialinio verslo forumas ir man atrodo, kad mes sparčiai žengiame pirmyn. Ką tik išgirdome valdžios atstovų pasisakymus; yra rengiamos diskusijos, priimami sprendimai, rengiamas Socialinio verslo įstatymas. Tad yra didžiulis skirtumas tarp to, kur buvome prieš penkerius metus, ir kur esame dabar.

Britų tarybos užduotis – stiprinti pasitikėjimą socialiniu verslu ir supratimą apie jį, esame įsitikinę, kad socialinis verslumas yra tinkama priemonė tvariai ir įsitraukusiai visuomenei kurti.

Britų taryba koordinuoja socialinio verslumo plėtrą 29 šalyse. Vykdoma mentorystė, organizuojami įvairūs mokymai, renginiai, kuriais siekiama pradėti politinį dialogą – tokį, kaip šis.

Britų taryba taip pat siekia, kad socialinio verslo temos būtų įtrauktos į mokyklų ir universitetų programą tam, kad su jomis susipažintų ir moksleiviai.

Įgyvendindami programą „Socifaction“ Lietuvoje vykdome įvairias veiklas, mums padeda mūsų partneriai „NVO Avilys“ ir „Geri Norai LT“.

Pagrindinė šio forumo tema yra „socialinių paslaugų teikimas per socialinį verslą“. Jungtinė Karalystė šioje srityje turi didžiulę patirtį, ypač aktualus pokytis įvyko 2013 m., kai buvo priimtas Socialinės vertės įstatymas1.

Šiuo įstatymu siekiama paskatinti savivaldybes ir valdžios institucijas vykdant viešuosius pirkimus įvertinti, kokį potencialų socialinį pokytį teikdamas paslaugą padarys jos teikėjas.

[1] https://www.gov.uk/government/publications/social-value-act-information-and-resources/social-value-act-information-and-resources

2017 m. atlikti tyrimai parodė, kad trečdalis Jungtinės Karalystės savivaldybių jau labai rimtai atsižvelgia į socialinį pokytį. Kiti tyrimai taip pat parodė, kad penktadalis Anglijos socialinių verslų gavo pajamų iš socialinių paslaugų teikimo.

Beveik pusė Jungtinės Karalystės socialinio verslo įmonių kaip nors bendradarbiauja su viešuoju sektoriumi. Jei Lietuvoje išsikelsime panašius tikslus, tikiu, kad anksčiau ar vėliau tai įvyks.

Šiame Forume dalyvauja svečiai ne tik iš Jungtinės Karalystės, bet ir iš Šiaurės šalių, darbo grupėse aptariamos įvairios aktualios temos, tad manau, kad šiandien čia kils daug vertingų minčių ir sumanymų.

Tad linkiu jums gerų darbų ir tegul jie būna verslūs!

Gerosios užsienio patirties analizė: naujas požiūris į psichikos sveikatą ir gerovę Jungtinėje Karalystėje

Chrisas Coffey, „Porchlight“ vykdantysis direktorius

„Porchlight“ – tai organizacija, kurią prieš 44 metus įsteigė benamiai žmonės. Iš pradžių jos tikslas buvo spręsti benamystės problemas – padėti gatvėje atsidūrusiems žmonėms. Per pastaruosius metus ji išplėtė savo paslaugas ir dabar padeda suaugusiems ir paaugliams, tėvams, patiriantiems vaikų auklėjimo sunkumų, turintiems mokymosi, psichikos sutrikimų, nesugebantiems rasti darbo. „Porchlight“ nuolat analizuoja duomenis ir siekia išsiaiškinti, kaip gali pagerinti savo paslaugas bei taiko stiprybėmis pagrįstą metodą, kitaip tariant „sutelkia dėmesį į tai, ką žmonės gali daryti, užuot akcentavę tai, ko jie negali“. „Porchlight“ veikia Kento regione Anglijoje.

Keli faktai apie Kento grafystę:

- turi 1,5 mln. gyventojų,
- yra Jungtinės Karalystės pietrytinėje dalyje,
- joje yra ir turtingiausia, ir skurdžiausia Anglijos sritys.

Kentas yra vienas savivaldybės administracinis vienetas, bet turi 12 rajonų. Psichikos sveikatos paslaugas čia teikė daug nevyriausybinių ir privačių organizacijų, tačiau jos nekoordinavo savo veiksmų. Savivaldybė jas finansavo, tačiau niekas nestebėjo pasiektų rezultatų.

Tada kilo projekto **„Live well Kent“** (Gera gyventi Kente) sumanymas ir buvo pasiūlyta:

- sujungti socialinės rūpybos ir sveikatos biudžetus,

- paskirti 2 pagrindinius paslaugų teikėjus, kurie koordinuotų visą tiekėjų tinklą. Šie du pagrindiniai paslaugų teikėjai turėjo pademonstruoti, jog turi tokios veiklos patirties ir jau pasiekė rezultatų, taip pat įrodyti, kad jie geba bendradarbiauti su daugeliu skirtingų partnerių,
- skatinti investicijas iš skirtingų sektorių (pavyzdžiui, socialinio verslo įmonių),
- „sutelkti“ išteklius – efektyviau naudoti šiai sričiai skiriamas lėšas,
- kurti tokią paslaugą, kad nebūtų „uždarų durų“, kad kiekvienas žmogus, kuriam reikalinga pagalba, ją gautų, užuot išgirdęs: „Nesi sunkus ligonis, negalime tau padėti.“

Kento savivaldybė tokias paslaugas pirko iš 9 paslaugų teikėjų, o „Porchlight“ buvo viena iš jų. Šių teikėjų buvo paprašyta sukurti naują bendros veiklos modelį ir tam jiems reikėjo surengti nemažai susitikimų ir diskusijų su savivaldybių atstovais, taip pat su žmonėmis, kurie gaus šias paslaugas.

2016 m. tarp Kento savivaldybės ir „Porchlight“ buvo pasirašyta 5 metų sutartis, ir numatyta galimybė pratęsti ją 2 metams.

Per kitus tris mėnesius kurdami savo organizacijų tinklo vadybos modelį „Porchlight“ vadovai suprato, kad jiems reikia:

- sutelkti dėmesį į žmonių atsigavimą po psichinės ligos ar krizės ir asmeninį potencialą,
- turėti poveikio vertinimo priemones,
- turėti duomenų bazę, kuria būtų sujungtos visos paslaugas teikiančios organizacijos ir būtų matoma jų daroma pažanga,
- dalį finansavimo skirti inovacijoms, naujų metodų paieškoms, eksperimentams (pvz., probleminiam jaunimui skirta „miško mokykla“, muzikos projektas pabėgėliams),
- visame šiame tinkle nustatyti kokybės standartus,
- diversifikuoti teikiamas paslaugas (prie tinklo prisijungė labdaros organizacijos, socialiniai verslai, daugiau kaip 300 įvairių organizacijų).

„Porchlight“ nustatė šiuos tikslus:

- geresni paslaugą gaunančių žmonių asmeniniai pasiekimai,
- jokio laukimo ir eilių – ne daugiau kaip 2 dienos, kol su žmogumi susisiekiama (po kreipimosi), ir ne daugiau kaip savaitė, kol suteikiama pagalba,
- įsidarbinimo klausimai – dėmesys turi būti skiriamas ne tik tam, kaip žmonėms gauti darbą, bet ir tam, ar jie pasitiki savo jėgomis jį dirbdami, užtikrinti, kad žmonės neprarastų darbo, pavyzdžiui, dėl savo psichinės būsenos, psichinių sutrikimų.
- kurti gerovės rodiklius (SWEMWBS – priemonė, kuri leidžia apskaičiuoti asmens psichikos sveikatos balą[2]),
- sekti asmens atsistatymo kelią,

[2] https://warwick.ac.uk/fac/med/research/platform/wemwbs/development/swemwbs/

- paslaugas teikiančioms organizacijoms mokama tik už rezultatus (angl. payment by results, PBR).

Paslauga teikiama jau dvejus metus, bet organizacija toliau koreguoja tikslus ir vertinimo rodiklius, taip pat reklamuoja „Live well Kent“ – reklamose, naudoja pozityvias spalvas, vaizduoja laimingus žmones. „Porchlight“ taip pat organizavo iniciatyvines grupes, auditus, rengė renginius, mažinančius psichinių ligų stigmą visuomenėje ir samdė žmones, kurie anksčiau turėjo psichikos sveikatos problemų.

Pasiekti rezultatai:

- Kento savivaldybė pradeda naudotis tuo pačiu vadybos modeliu, kurį sukūrė „Porchlight“, siekdami spręsti smurto šeimoje problemas. Taip pat ketina pritaikyti tą patį modelį benamystės problemai spręsti.

Socialinio verslo poveikis – kodėl ir kaip jį matuoti? Danijos ir „Reach for Change“ patirtis

Marie-Louise Köhl Harritsø, Šiaurės Europos „Reach for Change“ vadovė, Danija

Organizacija „Reach for change“ buvo sukurta tam, kad kuo daugiau pasaulio vaikų poreikių būtų patenkinta – organizacija remia veiksmingas socialinių verslininkų idėjas. Ši organizacija teikia kontaktų tinklą, mentorystę ir pradinį finansavimą verslininkams, siūlantiems sprendimą socialinių sunkumų patiriantiems vaikams. 2017 m. „Reach for change“ parėmė 191 socialinio verslo organizaciją 78 rinkose. Nuo 2010 m., kai buvo įsteigta, organizacija padėjo daugiau kaip 2 mln. vaikų.

Kodėl reikia matuoti poveikį?

- reikia įsitikinti, kad sprendimas yra tinkamas ir juo pasiekiamas pokytis,
- žinant savo darbo rezultatus lengviau pasiruošti verslo plėtrai,
- reikia įvertinti veiksmingumą,
- reikia mokytis ir tobulėti, nes socialinės problemos kinta,
- aiškus poveikis padeda motyvuoti save ir savo komandą,
- užfiksuoti rezultatai padeda pritraukti lėšų tolesnei veiklai,
- apie pasiektą poveikį galima pranešti, tai – efektyvus komunikacijos turinys.

„Reach for change“ **vertina savo kuriamą poveikį dviem būdais:**

- savo tiesioginį poveikį socialiniams verslams,
- savo netiesioginį poveikį vaikams.

„Reach for change“ įvertina remiamų socialinių verslų finansinius rezultatus, jų komandų vystymąsi ir poveikį vaikams.

Vertindama antrąjį poveikį – netiesioginį poveikį vaikams – „Reach for change“ atlieka kiekybinį ir kokybinį tyrimą.

Pavyzdys

problemą, priklauso nuo jo lankomos mokyklos ir nuo jo tėvų požiūrio. Tad vienas socialinis verslas pradėjo rengti sergančių disleksija mokymus, ir parengė beveik 300 000 vaikų.

Danijos švietimo ministerija nepasitenkino vien šiuo skaičiumi ir įvertino, kiek ženklų per minutę vaikas gebėjo perskaityti iki šio mokymo ir kiek po jo.

Danija laikoma gerovės valstybe, bet socialinė šios šalies politika nedavė norimo rezultato. Danijos vyriausybė suprato, kad yra brangu išlaikyti gerovės valstybę ir pradėjo ieškoti naujų būdų, kaip investuoti į socialinius klausimus.

Naujas socialinės ekonomikos investicijų modelis (SOM) yra:

- skaičiavimo įrankis, leidžiantis faktais pagrįsti priimamą sprendimą,
- dėmesys ekonominėms pasekmėms, kurios galimos investuojant į konkrečias socialines intervencijas,
- juo galima apskaičiuoti, kaip socialinės pastangos veikia viešuosius finansus.

Šis įrankis pateikiamas „Excel“ formato faile, jame daug informacijos ir skaičiavimų, tai atviras įrankis, kurį galima parsisiųsti iš Danijos nacionalinės sveikatos ir gerovės tarybos svetainės.

Šiuo įrankiu galima suskaičiuoti, kiek dalyvavusių vienoje ar kitoje socialinėje programoje gyventojų iš tiesų sėkmingai ir pasiekė tikslus baigę atitinkamą programą. Įrankis taip pat padeda savivaldos institucijoms nuspręsti, ar jos nori pirkti paslaugą iš vieno socialinio verslo (kokia bus kaina ir poveikis), ar iš kito, ar nori pačios teikti paslaugą.

Įrankio pagalba suteikiama vertingų įžvalgų, kiek iš tiesų kainuoja įvairi veikla ir intervencijos.

Socialinio verslo vertė yra:

- socialinis pokytis,
- investicijų grąža,
- sisteminis pokytis.

Tačiau tokiomis priemonėmis negalima apskaičiuoti gyventojų įgalinimo arba socialinio kapitalo, o tai taip pat labai svarbu.

Kartais nebūna finansinės grąžos, bet sutaupomos lėšos, o tai taip pat yra teigiamas rezultatas.

Sisteminis pokytis gali įvykti tik tuomet, jei turėsime stiprią demokratiją ir stiprią kultūrą.

Kai „Reach for change“ svarsto, ar paremti ir finansuoti kokią nors idėją, ji taip pat vertina socialinio verslo potencialą remiantis įvardintomis kategorijomis.

Socialinis verslumas ir socialinės inovacijos viešųjų paslaugų srityje Europos Sąjungoje

Antonella Noya, EBPO Socialinės ekonomikos ir inovacijų skyriaus vadovė

EBPO yra organizacija, jungianti 35 šalis, pagrindinė jos misija – skatinti tokią viešąją politiką, kuri pagerintų tautų, bendruomenių ir žmonių gyvenimą.

Socialinis verslumas yra būdas suteikti esamai šalies ekonomikai daugiau sąžiningumo, tvarumo ir socialinio teisingumo. Todėl EBPO laiko socialinį verslą tinkamu įrankiu ekonomikos plėtrai.

EBPO apibrėžia socialinį verslą kaip privačią veiklą, kuri vykdoma dėl viešojo intereso, organizuojama laikantis verslo strategijos, bet nesiekiant padidinti pelno. Jos tikslas yra poveikis ir tam tikrų ekonominių bei socialinių tikslų pasiekimas. Socialinis verslas turi potencialą pasiūlyti inovatyvių sprendimų, spręsti aplinkos, darbo ir kitas problemas.

2011 m. Europos Komisija taip apibrėžė socialinį verslą:

- veikia socialinės ekonomikos srityje,
- pagrindinis jo siekis yra socialinis poveikis, o ne pelnas,
- tai organizacija, tiekianti rinkai prekes arba paslaugas,
- veikia versliai arba inovatyviai,
- pelną pirmiausia naudoja socialiniams tikslams pasiekti,

- organizacija valdoma atviru ir atsakingu būdu, valdyme dalyvauja darbuotojai, darbdaviai ir suinteresuotosios šalys.

Socialinis verslas yra labai svarbus ekonomikai ir socialinei plėtrai:

- puoselėja socialinę sanglaudą (pvz., įdarbina socialiai pažeidžiamus žmones, užtikrina lygybę – daugelyje socialinio verslo įmonių moterys yra vadovės ir tarybos narės),
- didina socialinį kapitalą (socialinis verslas kuria pasitikėjimą, jis sprendžia problemas, kurių valdžios institucijos ar tradicinės įmonės anksčiau nesprendė),
- kuria naujas užimtumo ir integracijos į darbo rinką galimybes,
- papildo teikiamas viešąsias paslaugas (savivaldybės, galvojančios, kaip pasitarnauti jų žmonėms, kaip partnerius turėtų įtraukti socialinius verslus).

Valdžios institucijoms yra svarbu atkreipti dėmesį, kad socialinis verslas gali pradėti kurti „socialinės ekonomikos ekosistemą“.

Kad socialinis verslas būtų sėkmingai vykdomas, jis turėtų turėti:

- verslumo kultūrą ir įtraukti pilietinę visuomenę,
- institucinę struktūrą,
- teisinę ir reglamentavimo sistemą,
- galimybę dalyvauti rinkoje,
- galimybę naudotis finansais,
- pagalbą plėtojant verslo įgūdžius,
- vertinti savo daromą poveikį.

Europos Sąjungoje valdžios institucijos skiria 14 proc. BVP (bendrojo vidaus produkto) paslaugoms ir prekėms pirkti. Pastaraisiais metais visos Europos šalys pradėjo atidžiau vertinti savo pirkimus, tikrinti, kokią vertę jos gauna ir po truputį atsisakyti dotacijų. Paaiškėjo, kad viešuosius pirkimus galima panaudoti socialiniams ir aplinkosaugos tikslams remti.

Naujaisiais Europos Sąjungos viešųjų pirkimų įstatymais sudaromos didelės galimybės ir vyriausybėms, ir socialiniam verslui.

Žemiausias kainos matas pakeičiamas geriausiu kainos ir kokybės santykiu. Be to, Europos Komisija numato, kada socialinės sąlygos viešuosiuose pirkimuose yra privalomos, ypač socialinių paslaugų, sveikatos arba švietimo sektoriuose.

Europos šalių vyriausybės taip pat gali sudaryti rezervuotas sutartis. Tai reiškia, kad jos gali pasilikti teisę pirkti iš tam tikrų paslaugų teikėjų (pvz., socialinio verslo). Taip yra dėl to, kad ne visada sąžininga reikalauti, kad socialinis verslas konkuruotų su tradicinėmis įmonėmis, nes socialinis verslas, teikdamas paslaugas patiria daugiau išlaidų.

Pranešėja pažymėjo, kad šios sąlygos galioja tik socialiniam verslui, kuris atitinka Europos Komisijos nustatytą apibrėžtį (nurodytą pranešimo pradžioje).

Socialinės vertės išskyrimas Europos šalių teisės aktuose:

Belgija - perkėlė šiuos reglamentus į nacionalinę teisę dar iki tol, kai buvo pareikalauta, kad teikiantieji paraiškas, dėl kai kurių šalies viešųjų pirkimų, įrodytų, koks socialinis rezultatas būtų pasiektas.

Italija – savivaldybės gali pasirašyti neviršijančias 200 000 EUR sumos tiesiogines sutartis su socialiniais darbinės integracijos kooperatyvais. Specialias socialinio poveikio sąlygas taip pat galima nustatyti didesnės vertės susitarimams.

Mūsų kaimynėje **Lenkijoje** taip pat yra tokie įstatymai. Čia specialias socialines sąlygas turinčiuose viešuosiuose pirkimuose leidžiama dalyvauti tik juridiniams asmenims, kuriuose dirba daugiau kaip 50 proc. neįgaliųjų ar socialinę atskirtį patiriančių žmonių.

Ispanija – socialinės integracijos įmonės ir socialiniai kooperatyvai gali pasinaudoti rezervuotomis viešųjų pirkimų sutartimis. **Barselona** numato rezervuotas sutartis įdarbinimo centrams, socialinėms integracijos į darbo rinką įmonėms (angl. Work Integration Social Enterprises, WISEs).

Jungtinės Karalystės Socialinės vertės įstatymas įkvėpė daugelį kitų Europos šalių atsižvelgti į socialinį poveikį viešųjų pirkimų procese. Šiame įstatyme nurodoma, kad į socialinį organizacijos poveikį reikia atsižvelgti dar iki viešųjų pirkimų procedūros užbaigimo.

Slovakija – pasirašo specialias sutartis su neįgaliųjų socialinėmis įmonėmis ir WISEs (kuriose dirba 30 proc. ar daugiau sunkiai besiverčiančių asmenų).

Prancūzija – socialinės sąlygos čia taikomos jau beveik 10 metų, bet jos nėra palankios būtent socialiniam verslui.

Rengiami įvairūs mokymai, kaip keisti ir planuoti viešuosius pirkimus, kad būtų sukurta didesnė vertė visuomenei. Mokymai skirti valdžios institucijoms ir teikiantiems paraiškas dėl viešųjų pirkimų, nacionaliniu ir Europos lygmenimis veikia tokių mokymų tinklai.

Darnus vystymasis – mada ar būtinybė?

Laura Galdikienė, „Swedbank“ vyresnioji ekonomistė

Pranešėja bendrai apžvelgė darnaus vystymosi temą nepabrėždama socialinio verslo srities. Kaip ekonomistė, pranešėja pažymėjo, kad darniam vystymuisi ekonomistai pasaulyje skiria labai mažai dėmesio.

Šiandien darnus vystymasis tampa vis populiaresnis. Visuomenė jau suprato, kad per didelis vartojimas ir per didelis investavimas ateityje stabdys vystymąsi.

Pavyzdys. Kinijos ekonomika:

- pastaruoju metu ekonomika greitai augo (10–13 proc.),
- BVP augo, skurdo rodiklis mažėjo,
- tačiau augimas daro poveikį oro taršai (pvz., vaikai serga kvėpavimo ligomis), pajamų nelygybei – augant ekonomikai išaugo ir šie veiksniai.

Ar šis augimas vyksta ateities kartų sąskaita?

Jungtinės Tautos apibrėžė darnų vystymąsi kaip plėtrą, tenkinančią šiandienos poreikius, bet nemažinančią ateities kartų galimybių patenkinti jų poreikių.

Artėja diena, kai žmonija nebeturės įvairių išteklių, tad jau yra pradėta skirti dėmesį darniam vystymuisi.

Kai darnus vystymasis pamirštamas:

- prasideda politiniai neramumai - pavyzdžiui „Brexit“, JAV prezidento rinkimai – galima teigti, kad abu šie įvykiai susiklostė praleidus darnaus vystymosi galimybes,

- verslas ir įmonės mažina savo galimybes įdarbinti jaunus Z kartos žmones, nes ši karta rimtai vertina tvarumą ir asmeninį indėlį.

Darnaus vystymosi pavyzdžiu galima būtų laikyti „Paryžiaus susitarimą“. Daugelis Europos šalių įsipareigojo pasiekti, kad oras būtų švaresnis, ir dėjo pastangas, kad būtų mažinama tarša.

Iš tyrimo, kurį atliekant buvo nagrinėjama padėtis trijose Baltijos šalyse, išvadų matyti, kad Lietuva turėtų skirti daugiau dėmesio socialiniai įtraukčiai, inovacijoms ir kai kuriems aplinkos apsaugos klausimams (kaip antai didžiuliam dujų ir elektros suvartojimo lygiui seniems namams šildyti). Toks poveikis būtų pasiektas tik, jei šalys koordinuotų savo veiksmus darnaus vystymosi srityje.

Darniu vystymusi galima:

- geriau valdyti sąnaudas,
- geriau valdyti riziką,
- pasiekti geresnį veiksmingumą,
- sudaryti galimybę įžengti į naujas rinkas,
- gauti papildomos reklamos naudos (galima komunikuoti savo tvarumą),
- sudaryti daugiau galimybių pritraukti jaunesnius darbuotojus.

Dabartinėmis ekonominėmis sąlygomis verslas turi konkurencinį pranašumą, jei jis veikia tvariai.

Kaip pradėti dirbti tvariai?

- Vertinkite savo verslą žiūrėdami į ilgalaikę perspektyvą, išanalizuokite, kokį poveikį jūsų verslas daro aplinkai.
- Padidinkite verslo skaidrumą.
- Nustatykite naujus kokybės standartus.
- Perteikite jausmą, kad „visi dirbame siekdami pokyčio“ savo klientams.

Socialinio verslo miestai: išteklių derinimas ir ekosistemų kūrimas

Gareth Hart, Plimuto socialinio verslo judėjimo pirmininkas

- Garethas Hartas taip pat yra įkūręs socialinio verslo įmonę „Iridescent ideas“ ir jai vadovauja – tai visuomenės labui veikianti įmonė3. Ji teikia verslo konsultacijas socialiniam verslui. Jis taip pat yra Plimuto socialinio verslo tinklo pirmininkas.
- Plimutas yra Anglijos pietinės pakrantės miestas ir 2013 m. jis buvo paskelbtas „socialinio verslo miestu“.

Kaip ir kodėl Plimutas?

- Nacionalinė organizacija „Social enterprise UK“ ieškojo „karštų“ socialinio verslo veiklos taškų ir pastebėjo Plimutą.
- Kartu su kolegomis Garethas Hartas pateikė kandidatūrą apdovanojimui ir laimėjo „socialinio verslo miesto“ titulą.
- Miesto titulas yra komunikuojamas ir įmonės yra raginamos perkelti savo veiklą į socialinio verslo miestą Plimutą.

Kaip ir daugelyje vietų, Plimute yra socialinių ir sveikatos problemų, pvz., čia dėl nevienodų sveikatos srities sąlygų ir gyvenimo būdo tikėtina gyvenimo trukmė yra trumpesnė. Tačiau daugelis socialinio verslo įmonių sprendžia esamus probleminius klausimus, dabar Plimute

[3] https://www.gov.uk/government/organisations/office-of-the-regulator-of-community-interest-companies

veikia iki 200 socialinio verslo įmonių ir jos kasmet papildo vietos ekonomiką puse milijardo svarų.

Vos prieš 7 metus socialinio verslo įmonės Plimute buvo pavienės, joms trūko vizijos, jos nepasitikėjo savo jėgomis ir nebuvo jokio aiškaus vienijančio judėjimo.

Kaip socialinis verslas Plimute sustiprėjo:

- jis įsiliejo į socialinio verslo tinklą, ir tai padėjo jam rasti savas rinkas, viešajame sektoriuje ir visuomenėje,
- buvo atlikti tyrimai, norint nustatyti socialinio verslo poveikį miestui,
- Plimute veikiančių socialinio verslo įmonių sąrašas buvo išsiųstas visiems politikams, viešųjų pirkimų pareigūnams ir žurnalistams,
- buvo susitarta nuolat skelbti šio sektoriaus naujienas vietos žiniasklaidoje,
- kiekvieną lapkritį Plimute rengiamas socialinio verslo įmonių festivalis,
- viešųjų pirkimų pareigūnai supažindina su Socialinės vertės įstatymo nauda ir moko taikyti šį įstatymą.

„Socialinio verslo miesto“ statusas davė:

- 6 milijardus svarų investicijų,
- „atsivėrė durys“ viešųjų pirkimų pareigūnams,
- savivaldybė įkūrė atskirą 2,5 milijono svarų dydžio fondą socialinio verslo idėjoms finansuoti,
- nemokamas verslo konsultacijas naujai įsteigtoms socialinio verslo įmonėms,
- didesnis visuomenės informuotumas.

Pranešėjas taip pat rado būdą, kaip bendrauti su vietos politikais. Su kairiosios pakraipos atstovais jis kalba apie socialinį teisingumą, socialinį tikslą ir bendruomenės nuosavybę. Su dešiniaisiais – apie augančią ekonomiką, darbo vietų kūrimą. Ir kairieji, ir dešinieji atstovai remia socialinio verslo idėjas.

Visoje Jungtinėje Karalystėje vykdoma iniciatyva, kuri vadinama „socialiniu šeštadieniu“, šią dieną žmonės raginami pirkti iš socialinio verslo įmonių –daugiausiai dalyvauja Plimuto įmonės. Tai visuomenės dalyvavimo forma, tad praėjusių metų Kalėdoms G. Hartas pasiryžo visas kalėdines dovanas nusipirkti iš socialinio verslo įmonių.

Socialinio verslo įmonės padeda ekonomikai tvariau augti, jos sukuria prasmingesnes darbo vietas, jos sąžiningiau moka darbuotojams – todėl reikėtų į jas investuoti.

Pasaulio bankas, EBPO ir kitos tarptautinės organizacijos pritaria minčiai, kad ekonomikos augimas turėtų būti įtraukus ir tvarus.

Kas yra labai svarbu kuriant socialinio verslo ekosistemą?

- Labai svarbu, kad žinotų visi. Kai NASA dirbantis valytojas buvo paklaustas, koks jo darbas, atsakė: „Nusiųsti žmogų į mėnulį“. Nedideliais darbais prisidedama prie didesnės vizijos, didesnio siekio, kiekvienas socialinis verslininkas turi užtikrinti, kad visi jo komandoje, taip pat ir jo klientai žinotų apie šią viziją.

- Jaunimo švietimas. G. Hartas taip pat dirba Plimuto universitete, tad įsitraukia ir apie socialinį verslą išgirdę studentai – jie nori dirbti tokioje organizacijoje, kurios varomoji jėga yra poveikis ar rezultatas.
- Visuomenės informuotumas. Stengiamasi rodytis visuomenėje, pasikalbėti su kuo daugiau žmonių ir paskleisti žinią apie socialinį verslą. Žmonėms reikia įkvėpimo,
- kad ir jie galėtų kurti tokį verslą, žmonės turėtų kalbėti apie socialinį verslą biuruose, namuose ir mokyklose.

Dabar Plimuto socialinio verslo tinklas siekia padaryti, kad socialinis verslas taptų pagrindiniu verslo vykdymo šiame mieste būdu.

Keturi didžiausi iššūkiai, su kuriais susiduria pradedantis veiklą socialinis verslas:

1) galimybė gauti finansavimą,
2) galimybė dalyvauti rinkoje,
3) galimybė daryti socialinį poveikį,
4) aiškus ir konkretus verslo planas (investuotojams, bankui).

Grupės diskusija. Viešųjų paslaugų perdavimas Lietuvoje. Kokia strategija? Vyriausybinio ir nevyriausybinio sektoriaus lūkesčiai

Dalyviai

Paulius Gradeckas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Ministro Pirmininko patarėjas sveikatos, jaunimo ir nevyriausybinių organizacijų klausimais

Jūra Ivonaitytė, Valstybės kontrolės Valdymo audito departamento direktoriaus pavaduotoja

Lineta Jakimavičienė, LR Ūkio ministerijos vyriausioji patarėja

Dalia Masaitienė, LR Vidaus reikalų ministerijos, Vietos savivaldos politikos skyriaus vadovė

Jurgita Stakėnienė, LR Žemės ūkio ministerijos vyriausioji patarėja

Martinas Žaltauskas, Nevyriausybinių organizacijų tarybos pirmininkas

Dalia Masaitienė pradėjo diskusiją pasidalijusi įžvalga, kad nesame visiškai tikri, kaip apibrėžti viešąsias paslaugas, ir pirmiausia, prieš leidžiant socialiniams partneriams jas teikti, reikia jas apibrėžti. Pagal Savivaldybių įstatymą savivaldybėms draudžiama užsiimti ekonomine veikla, išskyrus tuos atvejus, jei niekas kitas negali teikti tam tikros paslaugos. Valstybės įstatymuose viešosios paslaugos apibūdinamos kaip viešojo sektoriaus teikiamos paslaugos. Dėl tokio neatitikimo teisinėje sistemoje kyla nesusipratimų.

Taip pat D. Masaitienė pažymėjo, kad kai kuriose savivaldybėse vaistines, žirgų maniežus, šaudyklas tvarko savivaldybės, akivaizdu, kad ši veikla nėra visuomenei reikalinga viešoji paslauga.

Jei nesame visi susitarę kas yra „viešoji paslauga“, sunku numatyti, kaip socialiniai partneriai galėtų jas teikti. Pasak D. Masaitienės, veikla, kuria patenkinami nebūtinieji poreikiai, kaip antai vairavimo mokyklos ir žirgų maniežai, neturėtų būti perduota socialiniams partneriams – socialinis sektorius apskritai neturėtų teikti tokių paslaugų.

Valstybės kontrolės atstovė Jūra Ivonaitytė pritarė nuomonei, kad mums trūksta supratimo, ką reikėtų vadinti viešąja paslauga ir kas į šią sritį neįeina. Pirmiausia turėtume išnagrinėti, kiek paslaugų savivaldybėje teikiama ir ar jų iš tiesų reikia visuomenei. Pasak J. Ivonaitytės, nežinia, kaip savivaldybė gali apsispręsti, kurias paslaugas perduoti socialiniams partneriams, jei jos nežino, kuri iš jų vykdomų veiklų yra socialinis verslas.

Martinas Žaltauskas, Nevyriausybinių organizacijų tarybos pirmininkas sakė, kad savivaldybės turi daugiau nei pakankamai lėšų viešosioms paslaugoms pirkti, vis dėlto, dažnai teikiamos paslaugos būna prastos kokybės.

Lietuvos įstatymai įpareigoja savivaldybes iki 2020 m. perduoti bent 15 proc. viešųjų paslaugų socialiniams partneriams. Dabar socialinių partnerių teikiamų paslaugų dalis

sudaro 0,7–5 procentus. Tačiau yra ir gerų pavyzdžių, kaip antai Vilniaus savivaldybė, kuri artėja prie 14–15 procentų rezultato.

Jis pritarė teiginiui, kad savivaldybės skirtingai supranta sąvoką „viešosios paslaugos“, kai kurie savivaldybių vadovai vis dar vadovaujasi mentalitetu, kad gali „valdyti“ savo teritorijoje viską.

Žemės ūkio ministerijos vyriausioji patarėja Jurgita Stakėnienė patikino, kad kaimo vietovių žmonės turi pakankamai patirties ir gebėjimų, kad galėtų steigti mažas įmones ir vykdyti verslą, nes yra aktyvūs ir atkaklūs. Ministerijos nuomone, kaimo bendruomenės yra kaimų ir miestų variklis.

Jurgita Stakėnienė taip pat paminėjo kelias veikiančias socialinio verslo organizacijas, kaip antai „Pilnų namų bendruomenė“, kurios padeda atlikti reabilitaciją priklausomybių turintiems žmonėms ir taip pat užsiima vaistažolių arbatų ir prieskonių gamyba.

J. Stakėnienė paragino institucijas investuoti į kaimo bendruomenes ir jų žmogiškuosius išteklius.

Ministro pirmininko patarėjas Paulius Gradeckas kalbėjo apie paslaugų kainų skalę. Privatus verslas kai kada atsisako teikti paslaugą, nes, jų teigimu, neįmanoma uždirbti taikant savivaldybės nustatytą kainą. P. Gradeckas sako, kad reikėtų mažinti biurokratinius apribojimus, bet taip pat labai svarbu, kad valstybė gautų pasiūlymų teikti kokybišką paslaugą už žemesnę nei privataus verslo kainą.

Ūkio ministerijos vyriausioji patarėja Lineta Jakimavičienė laikėsi nuomonės, kad socialiniai partneriai pirmiausia turėtų įrodyti savivaldybei, kad jie yra pakankamai kvalifikuoti teikti tokią paslaugą (pagal anksčiau vykdytą veiklą). L. Jakimavičienė taip pat pažymėjo, kad Lietuvoje jau yra tokio modelio pavyzdžių, pavyzdžiui, jei privati sveikatos priežiūros klinika teikia medicinos paslaugas, ji gauna išmokas iš valstybinės ligonių kasos.

Ūkio ministerija yra subūrusi darbo grupę, kuri turi parengti socialinių paslaugų perdavimo partneriams modelį, ir šis modelis turėtų būti parengtas iki šių metų pabaigos. L. Jakimavičienė pažadėjo sukviesti visas suinteresuotąsias šalis šiam klausimui aptarti.

Baigdama diskusiją D. Masaitienė pasiūlė peržiūrėti visus valstybės įstatymus ir išsiaiškinti, ar viešųjų paslaugų teikėjams taikomi reikalavimai nėra per griežti, pertekliniai. Ji teigia, kad tam, jog ši reforma vyktų sklandžiai, mums reikia atviro požiūrio besilaikančių savivaldybių darbuotojų, atsakingų ir sumanių paslaugų teikėjų ir gerai parengtos teisinės aplinkos, kad įstatymai netaptų akmenine siena, užtveriančią kelią pažangai.

M. Žaltauskas teigė, kad pagrindinės keturios sritys, kuriose socialinis verslas galėtų pradėti teikti paslaugas, yra švietimas, socialinės paslaugos, kultūra ir sportas.

Taip pat turime savivaldybės, kuri teikė gelbėtojų paslaugas, pavyzdį. Nusprendus pirkti tokias paslaugas iš privačių gelbėtojų, paslaugos atpigo beveik 3 kartus.

M. Žaltausko įsitikinimu, didelė kliūtis, trukdanti sėkmingai perduoti viešąsias paslaugas, yra savivaldybių mąstysena. Kai kurios savivaldybės iki šiol mano, kad jos „valdo“ teritoriją, o perdavusios šią atsakomybę kam nors kitam, jos prarastų galias.

J. Ivonaitytė pridūrė, kad yra svarbu nustatyti kiekvienos paslaugos kokybės reikalavimus ir tada nuspręsti, kurią iš jų galima perduoti socialiniams partneriams.

Diskusijų grupės

Jungtinės Karalystės poveikio vertinimo patirtis ir kaip ją galima pritaikyti Lietuvoje?

Moderatoriai: Monika Juknienė, „NVO Avilys“ ir Phil Tulba

Žemės ūkio ministerija buvo pirmoji, kuri savo investicinėse priemonėse numatė prioritetus socialiniam verslui ir sukūrė prievolę pareiškėjams, teikiant atitinkamus projektus, išanalizuoti ir įvardinti jų numatomą poveikį.

Plimuto patirtis vertinant socialinį poveikį:

- norėdamos išmatuoti poveikį, skirtingos organizacijos taiko skirtingas metodologijas,
- Jungtinėje Karalystėje Socialinės vertės įstatymas skatina viešųjų pirkimų pareigūnus atsižvelgti į socialinį poveikį, bet tai neprivaloma,
- savivaldybes domina skaičiai – pirmiausia reikalaujama pateikti statistinius duomenis, biudžetus, tada pateikti informaciją apie socialinį poveikį – tačiau tai yra „papildoma informacija“,
- naudojami įrankiai, apskaičiuojantys socialinių investicijų grąžą, tačiau tai – labai sudėtinga metodika,
- skaičiuojant būsimą biudžetą taikoma sąnaudų ir naudos analizė,
- „Outcomes stars“ - dar viena priemonė rezultatams vertinti,
- statistiką reikėtų pateikti vizualiai patrauklia forma,
- Jungtinėje Karalystėje plačiai taikoma pokyčio modelio teorija. Pagal ją reikalaujama, kad socialinio verslo įmonės pateiktų savo viziją, savo veiklos tikslą ir sukurtų rezultatų matricą, kuri parodytų pokytį, kurį nulems jų veikla. Pagal šį

metodą visą verslo veiklą reikia padalyti į nedidelius žingsnius ir apgalvoti sąsajas, kuriomis bus sukuriami rezultatai.

„Porchlight“ patirtis vertinant socialinį poveikį:

- konkurencinis dialogas – tai priemonė, padedanti išsiaiškinti platesnį poveikį, ką galima išmatuoti skaičiais. Pavyzdžiui, kai organizacija dirba siekdama išspręsti nedarbo klausimą, ji turėtų skaičiuoti ne tik tuos žmones, kurie yra įdarbinami, bet kartu įtraukti išsilaikymo vienoje darbovietėje laikotarpį, kiek žmonės pasitiki savo jėgomis ieškodami darbo po to, jai jiems buvo suteikta paslauga ir kt.,
- kalbamasi su klientais ir rezultatai lyginami su šalies statistika. Pavyzdžiui, 69 proc. „Porchlight“ klientų atsakė, kad dabar rečiau lankosi pas savo gydytoją.
- Tai – asmeninės patirtys, bet norint pranešti apie jas savivaldybei, reikėtų patikrinti statistinius medicinos duomenis.
- Taip pat galima įskaičiuoti sutaupytas išlaidas, pavyzdžiui, jei organizacija veikia sveikatos apsaugos sektoriuje ir ji apsaugo žmones, kad šie nesusirgtų sunkesnėmis ligomis, galima apskaičiuoti hospitalizavimo ir apsilankymo pas gydytoją išlaidas, kurios buvo sutaupytos ir pateikti šiuos duomenis valstybinių organizacijų atstovams.

EBPO nuomonė apie poveikio vertinimą:

- standartizuoti vertinimo priemones yra rizikinga: kyla rizika praleisti ką nors, kas būdinga konkrečiam socialiniam verslui arba sektoriui,
- reikia standartizuoti ne metodus, bet būsimo verslo analizės procesą,
- labai svarbu žinoti, kodėl atliekate vertinimą ir kam yra skirtas tas verslo poveikio vertinimas. Pavyzdžiui, savivaldybė norėtų matyti įrodymų, kad už paslaugą sumokėti pinigai buvo panaudoti veiksmingai. Tačiau bendruomenė norėtų išgirsti, kokią paslaugą teikiate ir kokią naudą šios paslaugos duoda žmonėms.

Žingsniai, pagal kuriuos sukuriama poveikio vertinimo metodika:

1) **Nustatomi tikslai.**
2) **Nustatomos suinteresuotosios šalys (suteikiamas balsas tiems, kurie yra vertinami, naudos gavėjai).**
3) **Pasirenkamas tinkamas vertinimas.**
4) **Vertinamas mastas, nustatoma vertė.**
5) **Pateikiama ataskaita, ji tobulinama.**

Taip pat keičiasi mąstymas ir pereinama nuo sąvokos poveikio vertinimas prie sąvokos poveikio vadyba.

Žemės ūkio ministerijos taikoma priemonė atsirado dėl poreikio patvirtinti, kad socialinis verslas geba geriau spręsti problemas, nei tradicinis verslas.

Šia priemone:

- vertinamas 4 srityse (užimtumo, sveikatos, švietimo ir prevencijos) veikiančių socialinio verslo įmonių poveikis,
- vertinamas tik vidinis organizacijos poveikis (išorinio šis įrankis neleidžia įvertinti),
- šia skaičiuokle siekiama parodyti pridėtinę socialinio verslo vertę,

- organizacija gali pasirinkti iš reikalingų rodiklių sąrašo ir užpildyti individualių rodiklių, kuriuos laiko svarbiais, laukelius,
- organizacijos turėtų gebėti įrodyti informacijos, kurią jos pateikia vertinimo priemonėje, tikrumą, teisingumą,
- įrankis padeda tiems, kurie tiksliai nežino, ar jie yra socialinis verslas, pastebėti ir apibrėžti savo daromą poveikį,
- skaičiuoklė yra paprasta, pateikiama Žemės ūkio ministerijos svetainėje, prie informacijos apie LEADER programą.[4]

Pagal Europos Komisijos nustatytą apibrėžimą socialinis poveikis yra socialinių rezultatų atspindys kaip ilgalaikis ir trumpalaikis vertinimas, pakoreguotas atsižvelgiant į kitų pasiektą poveikį. Tačiau poveikis yra tai, kas pasikeičia, ir kas nebūtų įvykę savaime, jei nebūtų imtasi konkrečių veiksmų.

Apie socialinį poveikį galima pasakoti kūrybiškai – internetinėje svetainėje ar vaizdo reklamose, reikia pasirinkti tokį būdą, kad komunikacija įtrauktų ir visuomenę.

Socialinio poveikio vertinimas yra ilgas procesas, reikia išmėginti įvairius metodus ir rodiklius.

Praktinės iniciatyvos „Kūdikio lizdas“ įkūrėjos patirties pavyzdys:

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija išsiuntė šios iniciatyvos autorę į vietos savivaldybes.
- Savivaldybės džiaugsmingai priėmė šį sumanymą, tačiau nesiėmė jokių veiksmų, nepirko produkto.
- Apie poveikį buvo pasakojama remiantis Suomijos pavyzdžiu – skurstančios naujagimių motinos gauna saugią vietą kūdikiui paguldyti ir šiek tiek pirmųjų drabužėlių. Lietuvoje siekta visoms naujagimių mamoms įteikti tokią dovaną.
- Galiausiai tik kelios savivaldybės nupirko „Kūdikio lizdo“ paketą, kiti „pasiskolino“ šį sumanymą ir pradėjo patys ruošti tokias dovanas naujagimių tėvams.

Savivaldybės turėtų padėti aktyviems žmonėms būti visuomenės pastebėtiems. „Geri Notai LT“ ir Philas Tulba kuria kitą vertinimo įrankį – rezultatų matricą. Ji gali padėti įvertinti poveikį tokiose srityse, kaip sveikatos, gerovės, sporto, aplinkosaugos, pagyvenusių žmonių ir vaikų klausimų, finansinės įtraukties. Pati priemonė pasiūlo rezultatus ir rodiklius, tai kokybinio metodo priemonė. Ji padeda surinkti duomenis ir naudingai bei prasmingai juos išanalizuoti. Šią priemonę galite rasti www.thinkso.lt svetainėje.

[4] https://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/kaimo-pletra/lietuvos-kaimo-pletros-2014-2020-m-programa/priemones/19-priemone-leader-programa

Kaip perduoti viešąsias paslaugas? SSGG (stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių) analizė

Moderatoriai: Živilė Baušienė, „Versli Lietuva“, Arūnas Survila, „NVO Avilys“

Stiprybės

1. Strateginiame lygmenyje, valstybiniuose dokumentuose, skatinama perduoti viešąsias paslaugas socialinio verslo įmonėms.
2. Šioje srityje veikia tam tikri subjektai, kurie kuria bendruomenes, nevyriausybines organizacijas, socialinio verslo iniciatyvas.
3. Kaimo vietovėse šią sritį sustiprina vietos veiklos grupių (VVG) investicijos. Jos finansuoja nevyriausybines organizacijas ir socialinio verslo projektus. Miestuose vietos veiklos grupės tinka socialiniam verslui pradėti.
4. Kuriamas socialinio verslo teisinis pagrindas siekiant sumažinti teisines kliūtis.
5. Socialinio verslo srityje vyksta diskusijos.
6. Socialinis verslas tampa vis populiaresnis.
7. Yra gerų pavyzdžių (Lietuvoje ir užsienyje).
8. Nevyriausybinės organizacijos racionaliau ir veiksmingiau teikia viešąsias paslaugas.

Silpnybės

1. Nepotizmas.
2. Nėra kritinės masės žmonių, norinčių pradėti socialinį verslą.
3. Rinka nepakankamai suvokiama ir neidentifikuojama.
4. Trūksta investicijų į socialinį verslą, turime jų, bet jos labai susiskaidžiusios.
5. Nematoma, kokia yra socialinė vertė – nėra socialinio poveikio vertinimo.
6. Teisinė sistema vis dar kelia klausimų, ypač tiems, kurie yra suinteresuoti ateiti į šią sritį.
7. Nėra „buferio“ struktūros ar tarpinio etapo.
8. Turinčios didžiausią potencialą perduoti socialines paslaugas savivaldybės nelaiko socialinio verslo įmonių partnerėmis viešųjų paslaugų teikimo srityje.
9. Savivaldybėms trūksta praktinės pusės, susijusios su viešųjų paslaugų perdavimo nacionaline politika.
10. Savivaldybėms trūksta informacijos apie

9. Nevyriausybinės organizacijos skatinamos teikti viešąsias paslaugas per esamus konkurencinius procesus.
10. Technologijų požiūriu formuojasi pažangesnės iniciatyvos.
11. Sprendimai institucijų lygmeniu priimami greičiau.
12. Auga žmonių pilietiškumas.
13. Buvo įsteigta Socialinio verslo asociacija.
14. Vykdomos socialinio verslo skatinimo programos ir veikia akseleratoriai.
15. „Versli Lietuva“ konsultuoja socialinio verslo klausimais.

Galimybės

1. Ekonominė nauda savivaldybės biudžetui.
2. Teikiant viešąsias paslaugas per socialinius partnerius sudaroma galimybė naudotis socialinėmis inovacijomis ir pasiekti geresnių rezultatų.
3. SPIS5 sistemą galima naudoti socialinėje srityje, siekiant įvertinti socialinius rodiklius konkrečiose teritorijose.
4. Mažesnė politinė įtaka viešojo sektoriaus sričiai.
5. Paslaugos teikiamos „arčiau kliento ar pagalbos gavėjo“, institucijų vaidmuo mažėja.
6. Viešųjų paslaugų perdavimas – galimybė veiksmingai atlikti deinstitucionalizavimą.
7. Paslaugos gavėjas tampa klientu – atsiranda kontrolės principas, nes paslaugą teikia kas nors kitas, ne tas, kuris kontroliuoja.
8. Paslaugų personalizavimas pagal kliento ar pagalbos gavėjo poreikius.
9. Galimybė pagalbos gavėjui gauti kokybiškesnę paslaugą.
10. Įvairesni ir platesni nevyriausybinio sektoriaus finansavimo metodai – nevyriausybinių organizacijų potencialas sumažinti projektų finansavimo proporciją ir tapti nepriklausomiems.
11. Dalį paslaugos kainos gali padengti klientas ar naudos gavėjas.
12. Viešosios paslaugos poveikio vertinimas.
13. Paslaugos teikėjo organizacija ar sektorius turi daugiau socialinio dialogo galimybių.
14. Didėjančios viešųjų paslaugų infrastruktūros sąnaudos yra našta viešajam sektoriui, todėl reikia ieškoti alternatyvų.

Grėsmės

1. Politinė kryptis gali radikaliai pasikeisti.
2. Nesąžininga konkurencija, neskaidri rinka.
3. Socialinė atskirtis.
4. Prastėjantys santykiai tarp paslaugų teikėjo ir pirkėjo gali paveikti paslaugų teikimą.
5. Politinės įtakos galimybė.
6. Nėra kritinės masės – ypač regionuose.
7. Galimos investicijos, siekiant investuoti į šią sritį, jau yra teikiamos ir jomis negalima sustiprinti šios srities.
8. Nėra teisinio reglamentavimo arba paaiškinimo.
9. Neįvertinus socialinio poveikio dydžio viešosios institucijos nemotyvuojamos ieškoti veiksmingesnių ir pažangesnių būdų.
10. Nėra tikros esamų viešųjų paslaugų vertės (kai kurios paslaugos yra nebereikalingos, o kai kurios dar neteikiamos).
11. Iki šiol viešųjų paslaugų biudžetas formuojamas skiriant lėšų viešųjų paslaugų teikėjui ir nebūtinai naudojamasi socialinio poveikio rodikliais.

[5] https://www.spis.lt/

15. Viešųjų paslaugų teikimas privalo būti modernus, žmonės tampa reiklesni.
16. Geresnė gerosios patirties sklaida.
17. Principas asmuo asmeniui – tai į asmenį sutelktos paslaugos.
18. Galimybė naudotis ES struktūriniais fondais ir kitomis lėšomis siekiant sustiprinti galimus paslaugų teikėjus.

Viešųjų paslaugų perdavimo SSGG analizė. Santrauka

Stiprybės. Diskusijų grupė nustatė šias stiprybes: socialinio verslo įmonės vis dažniau minimos strateginiu lygmeniu, jau yra ir formuojasi veikiančios bendruomenės – nevyriausybinės organizacijos, socialinio verslo įmonės ir kaimo vietovės turi savo vietos veiklos grupes (VVG), kurios teikia finansavimą naujoms socialinio verslo įmonėms. Šiuo metu formuojama teisinė sistema ir socialinis verslas yra laikomas potencialiu viešųjų paslaugų teikėju.

Vis labiau stiprėja tendencija kurti socialinio verslo įmones, savivaldybėse jau yra gerųjų pavyzdžių. Viena iš stiprybių ta, kad nevyriausybinės organizacijos ir socialinio verslo įmonės racionaliau ir veiksmingiau teikia viešąsias paslaugas, technologiniu požiūriu jos pažangesnės už kitus šiuo metu teikiančius viešąsias paslaugas subjektus. Visi sutiko, kad perdavus viešąsias paslaugas būtų labiau sumažintas biurokratinis popierizmas ir sprendimai būti priimami greičiau. Augantis pilietiškumas ir įsteigta Lietuvos socialinio verslo asociacija taip pat buvo įvardintos kaip stiprybės.

Silpnybės. Silpnybės politikos srityje – tai nepotizmas, su kuriuo privaloma kovoti pasitelkiant skaidrumą ir daugiau informacijos. Grupės diskusija su įvairių institucijų atstovais parodė, kad trūksta informuotumo ir nėra bendro sutarimo, apibrėžtys suprantamos skirtingai, nėra visiškai aišku, kas turėtų būti perduodama ir ką būtų galima perduoti.

Ekonomikos požiūriu ši rinka maža. Dauguma savivaldybių, kurios jaučia poreikį perduoti paslaugas, tikėtina, bus vieninteliai socialinio verslo įmonių klientai, tad tikriausiai nebus privataus sektoriaus, kuris galėtų perimti šias paslaugas. Kyla klausimas, kaip šią rinką reikėtų reguliuoti: ar didinti paslaugų paketus, ar reguliuoti rinką kitais metodais.

Investicijų ir paramos trūkimas įvairiais socialinio verslo įmonių ir nevyriausybinių organizacijų plėtros etapais (arba jei jos nori plėstis), kad pats sektorius turėtų partnerių, kurie galėtų perimti viešąsias paslaugas, buvo įvardytas kaip viena iš silpnybių.

Socialinės naudos požiūriu (socialinės vertės trūkumas visais lygmenimis) – tai mes patys, nes vartotojai nesuvokia socialinio verslo vertės, tad kaina tebėra labai svarbus veiksnys.

Labai svarbu skatinti socialinį verslą ir jo kuriamą vertę.

Viena iš pagrindinių silpnybių – tai, kad nėra patirties ir „buferinės struktūros“, kuriomis būtų užtikrintas paslaugos tvarumas.

Galimybės. Visos galimybės yra susijusios su kardinaliais pokyčiais. Perduodant viešąsias paslaugas sudaroma galimybė kurti naujus kokybinius ir kiekybinius reikalavimus, kuriuos

užtikrins paslaugos teikėjai. Tai neatsiejamai susiję su politine valia, pačia įmonės kultūra ir kitais dalykais.

Ekonominė nauda buvo įvardyta kaip pirma galimybė, t. y. teikti aukštos kokybės, pigesnę ir veiksmingesnę paslaugą, kuri darytų didesnį poveikį, sumažintų viešojo ir savivaldybės biudžeto išlaidas.

Politinės įtakos sumažinimas taip pat vertintas kaip galimybė, t. y. tada viešųjų paslaugų teikimas nepriklausytų nuo politinio ciklo.

Diskusijų grupė pritarė minčiai, kad perdavus viešąsias paslaugas socialinio verslo įmonėms būtų sudaryta galimybė teikti aukštesnės kokybės ir pažangesnes paslaugas, pasinaudojant organizacinėmis, socialinėmis ir technologinėmis inovacijomis. Socialinio verslo įmonės turi daugiau galimybių veikti lanksčiai, todėl būtų lengviau pritaikyti paslaugas pagal klientų poreikius.

Viena iš galimybių, kurias išsiaiškino diskusijų grupė, yra ta, kad socialinio verslo įmonės turėtų didesnį pasirinkimą finansavimo galimybių požiūriu, kaip antai biudžeto, projekto finansavimo, rizikos kapitalo ir kt., kurių savivaldybės negali gauti.

Diskusijų grupė pažymėjo, kad nors viešųjų paslaugų poveikio vertinimas šiuo metu nėra pats geriausias, jas perdavus socialinio verslo įmonėms būtų sudaryta galimybė užtikrinti veiksmingesnį suteiktų paslaugų poveikio vertinimą.

Socialinis dialogas apie viešąsias paslaugas Lietuvoje yra silpnas, tačiau tai vienas iš politikos prioritetų, norint perduoti viešąsias paslaugas socialinio verslo įmonėms.

Socialinis dialogas ir skatinimas būtų laikomi vienu iš reikalavimų, todėl, diskusijų grupės nuomone, šį vaidmenį galėtų prisiimti Lietuvos socialinio verslo asociacija.

Diskusijos metu buvo nustatyta, kad yra geresnių galimybių gerajai patirčiai paskleisti, ir buvo pateiktas pasiūlymas sukurti naują gerosios patirties mainų sistemą subūrus skirtingas organizacijas.

Grėsmės. Diskusijos metu buvo nustatytos šios grėsmės:

- Po rinkimų pasikeitus politinei krypčiai gali radikaliai keistis požiūris į socialinį

  verslą, tokiu atveju nebūtų užtikrintas tęstinumas.
- Gali kilti nesąžininga konkurencija ir susiformuoti neskaidri rinka, pavyzdžiui, dėl finansavimo niuansų.
- Socialinė atskirtis ir blogėjantys socialiniai santykiai. Būtina nuolat mokyti apie socialinio verslo prasmę, apie tai, kas yra socialinė atsakomybė, kokios problemos
- bus sprendžiamos, aiškiai paaiškinti, kad tai liečia mus visus ir niekas nuo to neapsaugotas. Svarbu suprasti, kokią vertę sukuria socialinis verslas.
- Trūksta teisinio reglamentavimo – kokios yra viešosios paslaugos, kaip jas įvertinti ir kaip galima vykdyti paslaugų pirkimo procesą.

Socialinio poveikio matavimas – socialinių tikslų siekiančių organizacijų raktas į partnerystę su verslu ir valstybe

Moderatorius – Jurgita Ribinskaitė-Glatzer, „Reach for Change“ direktorė, „Geri Norai LT“ partnerė

Šioje grupės diskusijoje dalyvavo įvairūs dalyviai: tarptautinių organizacijų atstovai - Pasaulinis verslumo tinklas, Europos filantropinių rizikos kapitalo fondų asociacija, „Social Value UK“, nacionalinių nevyriausybinių organizacijų atstovai - „Jaunimo linija“, „Maisto bankas“, „SOS vaikų kaimai“, socialinio verslo įmonės - iždo praktiniai seminarai, SOPA, universitetai - VGTU, VU, kiekvienas iš jų turėjo savo įžvalgų, patirčių ir klausimų.

Diskusijos metu buvo keliami šie esminiai klausimai: kaip rasti motyvaciją ir išteklių poveikiui įvertinti? Kaip arba kas turi perteikti informaciją ir parodyti poveikį? Kokius metodus rinktis?

Pagrindinės dalyvių įžvalgos:

- poveikio įvertinimas yra reikalingas norint suprasti, kokius pokyčius padarome, jei apskritai padarome,
- įvertinus poveikį ir pasinaudojus socialinės investicijų grąžos principais bei kitomis priemonėmis, galima pamatyti, kaip yra sukuriama vertė – tai gali matyti net tik naudos gavėjai, bet ir plačioji visuomenė,
- kiekvienas savaip matuoja poveikį, o kartais tą daro nesuvokdami arba nepatvirtindami dokumentais (kalbasi su naudos gavėjais, gauna atsiliepimų),
- jei sunku rasti išteklių, sprendimas gali būti bendras poveikio vertinimas susivienijus kelioms organizacijoms.

Pagrindiniai patarimai pradedantiesiems:

- apibrėžkite, kas jus skatina žengti pirmyn, ką stengiatės padaryti, kas daro įtaką svarbiausiems jūsų sprendimams ir tada sužinosite, ką jūs matuojate, kas jums yra svarbiausia, nes neįmanoma išmatuoti visko,
- supraskite, kokio pobūdžio problemą norite išspręsti, supraskite jos priežastis ir pasekmes,
- užduokite sau tinkamus klausimus (tam praverčia Pokyčio teorija), taip pat naudinga, jei klausimus užduoda „išorinis tarpininkas“,
- apgalvokite įrodymais pagrįstus metodus, pagal kuriuos vertinamas poveikis, ir kurie tam tinka pagal jūsų problemą (pvz., skalė vaikų savigarbai matuoti),
- susivienykite su panašaus pobūdžio organizacijomis ir kartu darykite poveikį finansuotojams,
- veikite ir džiaukitės tuo.

Socialinis verslas kaip horizontali priemonė – kaip ją įgalinti, siekiant sumažinti socialinę atskirtį?

Moderatoriai **Indrė Vareikytė, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto narė, Eitvydas Bingelis, Socialinės apsaugos ir darbo viceministras**

Ši grupė buvo padalyta į dvi – viena analizavo, kokią teigiamą naudą gali duoti socialinis verslas, kaip jis gali išspręsti skurdo ir socialinės atskirties problemas. Kita grupė aptarė, kokios yra kliūtys, užkertančios kelią socialinio verslo įmonėms.

Socialinio verslo nauda

Konkurencija - jei kas nors gali geriau ir pigiau teikti paslaugą, kiti taip pat stengiasi neatsilikti.

Veiksmingesnės paslaugos - socialinio verslo įmonės paprastai gali lanksčiau teikti paslaugas, dirbti ilgiau nei trunka darbo valandos, gali veiksmingiau tvarkyti valstybinį turtą.

Inovacija – socialinis verslas stengiasi teikti paslaugas inovatyviu būdu.

Jaunimo pritraukimas - norintieji savo darbu padaryti pokytį turėtų būti suinteresuoti socialinio verslo įmonėmis.

Reinvestavimas - pelnas grąžinamas į verslą ir padeda plėstis.

Paslauga yra arčiau žmogaus - paprastai paslaugą sugalvoja žmogus, kuris susiduria su tokia pat problema.

Sutaupytos lėšos.

Orientavimasis į rezultatą, ne į procesą - dėmesys sutelkiamas į rezultatus.

Naujų darbo vietų kūrimas.

Kokios pagrindinės kliūtys:

1. Nėra bendradarbiavimo galimybių, bendradarbiavimui reikia platformos.
2. Socialinio verslo apibrėžtis dar nėra aiški.
3. Viešojoje srityje trūksta diskusijų.
4. Neteikiama metodinė pagalba ir socialinio verslo įmonės nėra atstovaujamos visuomenėje.
5. Nematuojamas socialinio verslo poveikis.
6. Neteikiama praktinė pagalba arba mentorystės paslaugos socialinio verslo plėtojimo klausimais, ypač pirminiame etape.
7. Kyla rizika, kad klientas gali būti pamirštas.
8. Nevyriausybinėms organizacijoms trūksta verslumo įgūdžių.
9. Teisinio pagrindo kolizija ir skirtingas interpretavimas.

Veiksmas (ką reikigytyytttyta padaryti):

- **Apibrėžti, kas yra socialinis verslas – ir informuoti visas valdžios institucijas apie šią apibrėžtį.**
  Tam reikia, kad Ūkio, Socialinės apsaugos ir darbo, Žemės ūkio, Švietimo, Sveikatos, Vidaus reikalų ministerijų atstovai susirinktų ir susitartų šiuo klausimu.
- **Platinti žinią apie socialinį verslą ir jo teigiamą naudą.**
  Kiekvienas šio forumo dalyvis turėtų pasikalbėti apie socialinį verslą su penkiais žmonėmis ir parašyti „Facebook“ tinkle vieną įrašą šia tema.
- **Finansinė parama ir mentoriai, norint pradėti socialinį verslą.**
  Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Ūkio ministerija yra įpareigotos peržiūrėti teisinę bazę, finansus ir biudžetus ir nustatyti rodiklius, kurie padėtų socialinio verslo įmonėms kreiptis dėl finansavimo ir kurie apskritai būtų skiriami startuoliams.

Organizatoriai

·NVO· AVILYS

BRITISH COUNCIL

GERI NORAI

versli Lietuva

ŪKIO MINISTERIJA

Partneriai

Swedbank

Lietuvos kaimo tinklas

SOCI-FACTION

Šiaurės ministrų tarybos biuras Lietuvoje

Informacinis partneris

15